

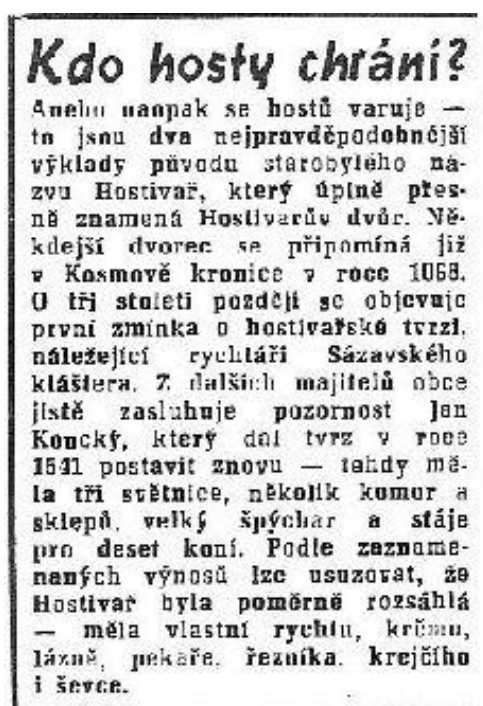

Dějiny Hostivaře očima studentů Gymnázia bratří Čapků

Etymologie

(Kateřina Kvisová, Jiří Valenta, Karolína Nefová)

Etymologických výkladů k původu významu slova Hostivař je celá řada. Výše uvedený úryvek z tisku hovoří o dvou velmi častých – o souvislosti s někým, kdo hosty varuje, nebo s někým, kdo hosty chrání. Když ovšem přihlédneme k odbornějšímu textu (např. *Kniha o Praze 15*, vydaná v nakl. Milpo 2003), zjistíme, že Hostivar mohl být také člověkem, kdo hosty chránil. A tak jsme se v návaznosti na tento problém vydali do hostivařských ulic s menší anketou, abychom zjistili, jak si původ názvu městské části Praha Hostivař vykládají její obyvatelé.

Mezi respondenty, u nichž jsme brali v úvahu co největší množství zastoupených generací, se nejčastěji objevovalo spojení „s někým, kdo vaří hostům“ (celkem 6x). Výklad, který se objevil celkem čtyřikrát, souvisel s varováním hostů nebo před hosty. Dalo by se říci, že nás při takovéto anketě nemůže nic překvapit. Mezi náhodně oslovenými chodci se však našli i tací, kteří hledají v názvu obce Hostivař jakousi indicii ke kanibalismu...

Vraťme se však k výkladu v publikaci *Kniha o Praze 15*. Zde nás autor seznamuje s výkladem jazykovědců, podle kterých jméno připomíná Hostivarův dvůr či hrad. Osídlení má tedy pojmenování podle jakéhosi Hostivara, což byla zřejmě přezdívka podle činnosti, kterou dotyčný člověk prováděl. Hostivar byl tedy člověk, který buď pro „hosty“ (cizince) vařil, nebo je varoval, chránil. Vyskytl se i obrácený výklad, totiž, že se onen muž před hosty varoval neboli chránil. My se v našem výkladu přikláníme spíše k pozitivnímu výkladu – tzn.,

že by v případě Hostivaře mohlo jít o skupinu lidí, kteří v krajině kolem Botiče spravovali osadu ostrožné nad Botičem, kterým byla pro jejich činnost při vítání hostů pojmenované i jejich spravované území. V našem tvůrčím kolektivu se ovšem objevilo i několik polemik s tímto zažitým výkladem...

Krátká úvaha: kromě těch dvou možných výkladů původu slova Hostivař (viz výše) mě napadá jen jedna další varianta. A to ta, že se nevařilo pro hosty, ale že se vařili přímo hosté. Dříve nebyl kanibalismus zase tak výjimečný a to ani u nás. V Čechách je kanibalismus zmiňován při velkém hladomoru roku 1282 a na přelomu let 1316 a 1317. Roku 1598 sužovala obyvatele jurského pohoří skupina lidí, kteří táhli krajem, zabíjeli ostatní, sáli jim krev a živili se jejich těly. Přibližně ze stejné doby máme z našeho prostředí doloženy případy magického kanibalismu, který se uplatnil na základě pověr v prostředí zločinu. Šlo o pojídání orgánů nenarozených dětí. Tyto případy byly spojeny se surovými vraždami těhotných žen na venkově. Tímto způsobem si chtěly dotyčné osoby zajistit úspěch ve svých dalších zločinech. Nepopíratelný je i kanibalismus během třicetileté války, kdy dobová svědectví uvádějí, že lidé žebrali na hřbitovech o čerstvé mrtvoly. Případy podobného charakteru se spolu s pověrou udržely ve specifickém sociálním prostředí sporadicky až do počátku 20. století.

Pověsti

(Gabriela Machová)

Historie Hostivaře

(Veronika Hlavatá)

O nejstarším osídlení regionu dnes zvaného Hostivař svědčí ojedinělé nálezy kamenných nástrojů pocházejících z neolitu (5500-3500 let před Kristem). Z doby pozdního neolitu byly nalezeny zvoncové poháry a z mladší doby bronzové se objevily zbytky staveb, obilních jam, keramických nádob, bronzových šperků a předmětů a nástrojů z kovu i kostí.

V dávné historii zde býval kraj hlubokých lesů, které se postupně kácely a usazovali se zde osadníci. V 8. a 9. století je archeologickými průzkumy doloženo slovanské hradiště Šance (nad dnešní Hostivařskou přehradou se říká Na Šancích).

Název městské části Hostivař vznikl odvozením od jména jakéhosi Hostivara, případně Hostislava či Hostivíta. Ten zřejmě pro hosty vařil, či je jinak opatroval. Obojí vysvětlení má však pozitivní význam. V 10. století se region stal hraničním územím Přemyslovců. Za ním se nacházel prales – země nikoho – a pak území Slavníkovců. Místní název Varta naznačuje strážné místo.

První zmínku o obci Hostivař můžeme nalézt v Kosmově kronice. Zde se praví, že roku 1068 se tři přemyslovská knížata (Konrád, Oto a Jaromír) rozložila se svými vojsky na lukách u Hostivaře. Chtěli si prý vyřídit účty s pražským knížetem Vratislavem II., který porušil přísahu svému otci a pokusil se dosadit na uvolněný biskupský stolec svého oblíbence. Konrád a Oto se však domáhali práv pro svého nejmladšího bratra Jaromíra tak, že se vypravili s vojskem ku Praze. Vše skončilo vítězstvím bratrů, neboť Vratislav poslal posly do Mohuče k císaři Jindřichovi III., který potvrdil volbu a 30. června předal Jaromírovi prsten a pastýřskou berlu.

Další zpráva pochází z roku 1132 od neznámého mnicha, který v Sázavském klášteře zaznamenal do klášterní kroniky, že Přibyslava, manželka a nyní již vdova po velmoži Hroznatovi, darovala sázavskému špitálu ves Hostivař a další osadu Boskovice. Středověký charakter obce dodnes připomíná nepravidelná dispozice dochovaného sídelního jádra Hostivaře. Kolem roku 1362 postihl Hostivař velký požár. 11. června 1362 dal opat Sázavského kláštera zastavit dvůr a osadu Hostivař. Zde již byla zmíněna i tvrz, která zde měla stát. Držitelé tvrze se začali psát „z Hostivaře“. Nejstarší písemné doklady o původu hostivařského kostela pocházejí z roku 1352 a ze stejného roku je zmínka o prvním faráři Jakubovi. Od té doby je v Hostivaři doložena souvislá řada farářů.

Během husitských válek zabrali hostivařský církevní majetek kališníci Pražané a dvůr prodali rychtáři Alešovi. Další zmínky následují z období vlády Zikmunda Lucemburského, který roku 1437 potvrdil zástavní právo na klášterní část Hostivaře Janu Zajímači z Kunštátu. Tento list následně roku 1462 potvrdil témuž šlechtici i Jiří z Poděbrad. Zde je navíc zmínka, že Jan Zajímač se nesmí dopustit bezpráví a nespravedlnosti vůči svým poddaným a nevystavovat je

zbytečným poplatkům. Zajímači drželi dvorec a část Hostivaře do začátku 16. století. Potom tato část náležela k panství Slavatů z Chlumu, kteří sídlili v Kostelci nad Černými lesy. Ve 30. letech 15. století náležela část zdejších pozemků s dvorem Janovi z Košátek a jeho ženě Machně, od nichž tuto část Hostivaře koupil v listopadu 1437 pražský měšťan Jan Rakovnický z Perče. Jeho syn Václav Rakovnický neměl děti a tak odkázal vše roku 1506 sestřám z rodu Švíků z Telče – Dorotě Vlčkové a Kateřině Lvíkové. Díky řadě úmrtí i svateb se dostal majetek v Hostivaři do přímého vlastnictví Jana Koutského z Kostelce, který skoupil i ostatní části obce a ukončil tak staleté spojení Hostivaře se Sázavským klášteřem. V roce 1541 došlo k přestavbě a nové výstavbě tvrze v centrální části dnešního Toulcova dvora.

Jedna z nejvýznamnějších událostí v dějinách Hostivaře se odehrála roku 1577, kdy nejvyšší pražský purkrabí Vilém z Rožmberka projevil úmysl prodat některé vzdálenější purkrabské vesnice a koupit místo nich tvrz Hostivař a dvůr Práče. Hostivař tak náležela do úřadu nejvyššího purkrabího pražského. Hostivařský dvůr však vyhořel, protože roku 1593 žádal další nejvyšší purkrabí – tentokrát Adam z Hradce – povolení od českých stavů, aby mohl získat peníze na opravu vyhořelé Hostivaře. Stavové svolili. Roku 1641 povolil císař Ferdinand III. na žádost Jaroslava Bořity z Martinic znovuzřízení purkrabských statků za 3000 kop míšeňských. V roce 1654 patřila Hostivař do Kouřimského kraje. Její obyvatelé přečkali třicetiletou válku poměrně šťastně. Buď měla Hostivař během bojů velké štěstí, nebo hned po válce bylo nejvyšším purkrabstvím zajištěno doplnění obyvatelstva. Fara však byla od třicetileté války opuštěná. Roku 1695 byla duchovní správa nad purkrabskými statky předána hrabětem Šternberkem františkánům. Z kláštera u chrámu P. Marie Sněžné sem docházel řeholník Maria Sichare. Roku 1702 nastoupil do Hostivaře kněz Jan Václav Vo-Sichare, za jehož úřadu byla farnost obnovena.

Se znovuzřízením katolické fary souvisejí a do stejného roku 1702 sahají i počátky hostivařské školy, kterou založil úřad nejvyššího purkrabího. Původní školní stavení bylo velmi skromné – přízemní, dřevěné se šindelovou střechou a obsahovalo jedinou učebnu a dvě místnosti obývané učitelem. Sloužila až do postavení nové školy, která vyrostla v roce 1839 naproti staré, ale ještě před jejím uzavřením do ní docházelo neuvěřitelných 245 žáků z Hostivaře a okolí.

Roku 1770 bylo nařízeno povinné číslování domů. Jak šla postupující komise, domy dostávaly svá čísla. Tak např. fara obdržela č. 21, panský (nyní Toulcův) dvůr č. 32 a 33, škola (tehdy dřevěná) 38, atd. V roce 1841 zde bylo 87 domů.

Zákon o obecním zřízení, vydaný 17. března 1849, určoval změny ve veřejné správě. Hostivař byla z bývalého Rakovnického kraje převedena pod nově vzniklý Pražský kraj a stala se samostatnou politickou obcí spolu s osadou Háje a dvorem Milíčov. Roku 1850 připadla Hostivař pod okresní hejtmánství v té době samostatného města Karlína. 20. února 1861 se konaly i volby do obecního představenstva v Hostivaři. Prvním starostou se stal Vilém Prokeš.

V roce 1871 zde byla zřízena železnice. V červenci 1871 projel Hostivaři první pracovní vlak a v srpnu se konala slavnostní jízda po nové trati císaře Františka Jozefa z Vídně až do Prahy. V roce 1895 byla postavena nová škola na dnešním Trhanovském náměstí. Svému účelu slouží dodnes.

Roku 1922 vzniká Velká Praha a rok poté byla Hostivař přidělena do správního celku Prahy XIII. 14. 9. 1930 sem začal jezdit městský pražský autobus. V roce 1931 – 33 vzniká sokolovna. Počet obyvatel Hostivaře se zvyšuje – v roce 1910 zde bylo 200 domů a 2276 obyvatel, v roce 1930 již 5118 obyvatel.

Roku 1949 byla Hostivař (doposud patřící do správního obvodu Praha XIII) zařazena obvodu Prahy 10. 3. 1. 1954 do Hostivaře začíná jezdit tramvajová doprava. V roce 1962 vzniká Hostivařská přehrada s přilehlým lesoparkem a od počátku 80. let i sportovní areál s krytým bazénem. Od roku 1996 zde funguje Centrální depozitář Národní knihovny ČR s kapacitou 4 miliony svazků. V blízkém okolí Hostivaře se nacházejí Meandry Botiče, které byly vyhlášeny za chráněné přírodní území a oblast Staré Hostivaře za památkovou zónu (již v roce 1964 byl schválen seznam nemovitých kulturních památek ve staré Hostivaři, mezi které patří především kostel Stětí sv. Jana Křtitele s farou, Toulcův dvůr (bývalá tvrz), bývalý mlýn a selské statky v ulici K Horkám). V roce 1994 byla pro Prahu 15, tzn. Poprvé i pro Hostivař, založena nová kronika, která od té doby zachycuje veškeré změny v regionu. V současnosti je v Hostivaři evidováno 15 193 obyvatel.

Znak Hostivaře

Symboly identity městské části se staly nový znak a prapor, předané předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dne 31. ledna 1996. Pravá polovina znaku je dělená a vyjadřuje spojení Horních Měcholup s Hostivaří. V horním poli pravé poloviny štítu je znamení Hostivaře – ve stříbře modrá kvádrovaná zeď o čtyřech stínkách a nad ní červená růže se zlatým semeníkem a zelenými kališními lístky. Zeď symbolizuje místní tvrz (v místě dnešního Toulcova dvora), modrá barva připomíná Hostivařskou přehradu. Růže nad ní je převzata ze znaku Viléma z Rožmberka, nejvýznamnějšího vlastníka Hostivaře.

Zdroje: knižní – Antonín Švehla a Hostivař (kapitola Dějinami Hostivaře)

Marie Zdeňková

Milpo Media, Praha 2003

Internet- www.praha15.cz

Hradiště a nejstarší osídlení (Fišerová Alžběta, Valchová Tereza)

Lokalizace původního hradiště, záznam o původu jeho názvu

Není to tak dávno, asi 1100-1200 let zpátky, co se to na úbočí Varty hemžilo lidmi a proto patří mezi nejstarší slovanská opevněná sídla v pražské kotlině a valové opevnění. Toto místo bylo vybráno pro vybudování hradiště. Bylo to velice strategické místo. Ze tří stran ho chránilo koryto dříve čistého a rybnatého botiče , jako přirozená přírodní překážka.

Vlastivědná kniha z r. 1898 říká... „nad těmito stráněmi rozestírá se rovina, která ze strany severovýchodní jakýmsi násypem omezena jest. Říká se tam na šancích. Násep ten, nyní již větším dílem rozkopaný a rozvezený, obsahoval množství spálených škvarků a střepů, místem byl i tuhý jíl, zajisté odjinud přivezený.“

Místní lidé také označovali toto místo jako Na Zámkách a mapa z roku 1842 uvádí označení Na SEDLIŠTI. Dnes se areálu říká Hostivařské hradiště.

Pravděpodobně se tu lidé oháněli kyjem a bránili svoje hnízdo. Archeologické nálezy pocházejí ze starší doby železné-halštatské. Což bylo v 6.-5. století př. Kr. Pozdní neolit (2500-1800 př. Kr.) reprezentují nálezy zvoncových pohárů. Slované osídlili hradiště ve starší době a střední době hradištní, tedy do 8. -9 st. n.l. Ze stejného období pochází i nejstarší středověké archeologické památky na tomto území. Není ale jasné, jestli Slované někdejší pravěké hradiště osídlili, nebo jeho opevnění znovu obnovili. V raném středověku mohlo mít hraniční funkci pražského knížectví proti Kouřimsku. Mírný svah hradiště nebyl zatím plně prozkoumán, a tak se neví mnoho o životě slovanských obyvatel. Mezi místními se vykládalo, že se tu nacházejí starobylé nálezy. Při silnici z Hostivaře do Hájů na levé straně pod kopcem bývalo podle pamětníku časté naleziště různých kostí, knoflíků, ozdob, kovových částí apod. Skeptici říkali, že kosti pochází z nedalekého hřbitova. Kdysi tam prý pracoval nedbalý hrobník a tak mnoho pozůstatků skončilo zde. Archeologové ale dokázali, že břehy Botiče představují prostor, na němž lze doložit mnoho cenných nálezů z nejstarších dob. Okolí Botiče přitáhlo i Kelty. Zbytky chaty a několik hrobů ukazují na období 400 let př. Kr. Kelty pak nahradili v 1. st. n. l. Germáni, kteří také zbudovali sídliště. Na okraji Hostivaře byl při stavbě komunikace do Chodova odkryt bohatě vybavený ženský hrob. Podle různých nálezů byl hrob řazen do 6. st. n.l.

Poslední výzkum byl vyvolán díky stavbě Parku Hostivař v r. 1999. Výzkum potvrdil výjimečně dochované sídliště lidu knovízské kultury z mladší doby bronzové. Dochovaly se zbytky staveb, obilích jam, keramických nádob atd. Zcela ojedinělým a v ČR unikátním nálezem byly tři velké pece, které se zachovaly do výše 0.5m. Pec měla oválný půdorys o velikosti 2.2m x 2 m. Vnitřní prostor pece vyplňovala destrukce stěn a klenby.

Dochované zbytky valu jsou pozůstatky opevnění z hlíny, kamene a masivních dřevěných klád. Hradiště zaniklo ve střední době hradištní velkým požárem, po kterém lze ještě dnes najít stopy-spečené valy.

Původní podoba hradiště

Hradiště je umístěno na ostrožně tvaru obdélníka. Ostrožna je ze třech světových stran vymezena údolím Botiče. Přístupná je tedy jenom z východu.

Hradiště sestávalo v podstatě ze tří částí. Hlavní, středová část měla tvar obdélníka a byla nejrozlehlejší. Druhé části říkáme předhradí, protože byla před hradištěm. Byla menší rozlohy a měla podlouhlý tvar. Od hlavní části byla oddělena příčným valem.

Téměř na opačné straně pak bylo ještě jedno předhradí, významně menší, než to první. Mělo trojúhelníkovitý tvar.

Celé hradiště po obvodu chránilo valové opevnění. Stavělo se z kamene, hlíny a těžkých dřevěných klád. Valové opevnění nám ukazuje na skutečnost, že v hradišti sídlil místní vládce, proto bylo hradiště tak dobře chráněné před nepřáteli.

Hradiště pravděpodobně zaniklo velkým požárem. Dodnes jsou na místě vidět spečené valy, zbytky opevnění poškozené požárem.

Hostivařské hradiště dnes:

Dodnes je na terénu jasně patrné opevnění i zbytky valu. Na ostrožně se rozkládá zelená plocha se stromy a malý altánek s modelem původního hradiště.

místo slouží hlavně lidem k procházkám nebo sportům. Celá ostroha je volně přístupná.

Hostivařská tvrz:

Tvrz bývala v místě dnešního Toulcova dvora. Střežila brod přes potok Botič.

První zmínka o ní pochází z 11.června roku 1362. Sloužila jako sídlo vrchnosti.

Původní gotická tvrz byla dlouhou dobu v rukou Sázavského klášteřa. Během Husitských válek ji obývali Pražané.

Roku 1577 se dostala tvrz do vlastnictví pražského purkrabství, když ji koupil Vilém z Rožmberka a přestala v ní sídlit vrchnost.

Později přešla tvrz do administrace zemské správy a střídali se tu různí nájemci. Postupem dalších let ztratila tvrz svůj předešlý význam úplně a stávala se čím dál víc hospodářským objektem.

Od 70.let 19.století do konce první světové války byla ve vlastnictví první české rafinerie cukru. A od 20.let do změny v roce 1948 byla majetkem Františka Toulce, po kterém se jmenuje dnešní dvůr.

Po válce byla tvrz ve vlastnictví správy Státní statek Praha a zpracovávaly se tu zbytky potravin.

Dnes v Toulcově dvoře sídlí ekologické centrum hlavního města Prahy.

Roku 1964 byl dvůr vyhlášen nemovitou kulturní památkou selského typu.

Co se týče architektury, nejstarší částí je gotický špýchar, což je sýpka. Na ni je napojen objekt ve tvaru písmene T. V tom je dnes Mateřské centrum Mateřídouška. Dvůr uzavírá brána mezi stájemi a dvorcem.

Stručné dějiny Hostivaře:

- první písemná zmínka – Kosmova kronika roku 1068
- rok 1132 – Hostivař darován do majetku Sázavského kláštera
- rok 1352 – první zmínka o farním kostele
- rok 1362 – první zmínka o tvrzi, sídlu klášterního rychtáře
- rok 1362 – velký požár Hostivaře
- rok 1557 – tvrz přestává být sídlem vrchnosti
- rok 1654 – Hostivař přiřazen ke Kouřimskému kraji
- 18. století – Hostivař přiřazen do Rakovnického kraje
- rok 1849 – významné změny ve veřejné správě
- rok 1860 – Hostivař se řadí k Pražskému kraji
- rok 1884 – Hostivař se řadí do okresu Královské Vinohrady
- rok 1871 – uvedena do provozu železnice
- rok 1882 – zřízeno nádraží
- rok 1922 – „Velká Praha“ – na základě zákona bylo spojeno 8 částí historického města s dalšími 39 obcemi a jejich částmi. Hostivař tak splynula s hlavním městem.
- rok 1949 – součást Prahy 10
- rok 1994 – část Prahy 15
- 70. a 80. léta – zbořeno několik usedlostí v Toulcově dvoře, stavěly se paneláky a sídliště. Starý Hostivař je téměř pryč a z původní vesnice už zbylo jen torzo.

Kostel Stětí sv. Jana Křtitele

(Terezie Filipová, Jan Kolář)

Po staletí býval kostel nejen centrem náboženským, ale i kulturním a společenským. Ještě v 19.století představoval farář spolu s učitelem elitu obce a mnohdy jednoho z hrstky vzdělaných lidí v místě. Rozhodli jsme se zpracovat fakta o kostelu Stětí sv. Jana Křtitele a dodat k nim malý přírůstek v podobě našeho závěru, který bude pojednávat o historických reáliích ohledně kostela, tohoto působivého objektu, vyvolávajícího pocit starého původu a krátké úvaze o něm.

Kostel nalezneme v centru staré Hostivaře, k němuž se sbíhají čtyři ulice – Selská, Chalupnická, Mezi potoky a Domkařská.

Půdorys kostela je jednoduchý – na obdélníkovou loď navazuje polokruhová apside. Vnější rozměry lodi dosahují takřka 18 m délky a 10 m šířky, tloušťka zdiva je 120 cm. Zatímco loď má rovný strop, apside je zaklenuta konchou. Prostor lodi je osvětlen třemi okny v severní stěně a čtyřmi v jižní. Do apsidy vede pouze nevelké střílnové okénko, umístěné v její ose. V dnes zazděném vchodu s portálem je evidentně druhotně umístěna renesanční náhrobní deska, na které lze spatřit reliéf dvou postav – ženy a dítěte v renesančním oděvu s okružím okolo krku. Minuskulový nápis je nečitelný s výjimkou slov „urozená paní Anna“ – pravděpodobně to souvisí s manželkou a dcerou jednoho z držitelů Hostivaře – Pavla Hostivařského nebo Čenka Mičana. Kněžiště je do lodi otevřeno pravoúhle odstupněným vítězným obloukem s jednoduchou římsou. V západní části lodi se nachází kruchta, jejíž východní stěna je tvořena stlačeným klenutým obloukem.

Chrám bývá – na základě charakteristického půdorysu často řazen mezi románské kostely, představuje však architektonicky natolik prostou stavbu s minimem detailů, že je nesmírně obtížné ji datovat. Nejpravděpodobnější se zdá varianta, že kostel vznikl někdy před polovinou 13. století, jak dokládá nález raně gotického portálu. Kostelu ale patrně předcházela starší stavba, snad rotunda. Při výkopových pracích byly totiž objeveny dvě pískovcové desky z hrubozrnného železitého pískovce, zatímco základové zdivo chrámu bylo tvořeno lomovými křemenci. Desky lze považovat za náhrobní. Tehdy byl povrch v daném místě téměř o 40 cm níže. Současný kostel byl pak postaven na nově utvořené vrstvě. Svědčilo by to o větším stáří hrobu pod deskou, než je stavba kostela.

O existenci hostivařské farnosti poprvé svědčí údaj rejstříku papežského desátku k roku 1352, v němž je z Hostivaře zanesen plat 18 grošů. Pokud uvážíme, že papežská daň měla představovat desátý díl příjmů záduší, představoval celý jejich rozsah 180 grošů.

Nejstarším doloženým duchovním správcem byl plebán Jakub, který si roku 1372 vyměnil místo se Zdeňkem, plebánem chrámu sv. Benedikta na Hradčanech. Roku 1397 se objevuje oltářník Tomáš ze staroměstského chrámu sv. Havla a poté v letech 1404 – 1407 Bartoloměj. Po Bartoloměji sloužil Alexius, poté Jan z Lestkova, vikarista kostela sv. Apolináře v Praze. Významný den pro hostivařský kostel přišel dne 17. 10. 140, kdy pražský biskup Václav, vysvětil v Hostivaři hlavní oltář. Listina o tomto aktu, obsahující zároveň svědectví o uložení ostatků světců do oltáře, byla nalezena v oltářní menze při opravách v 19. století. Patronátní právo ke kostelu v této době patřilo opatům Sázavského kláštera.

V roce 1421 husité církevní statky v Hostivaři sekularizovali a na zdejší faru dosadili kališnické kněze. Po husitských válkách se tedy fara ocitla v rukou utrakvistů. Z utrakvistických kněží jsou známí tito: Jindřich, Šimon Kouřimský, Jan Teplický, Firmián, Jan Hus Novohradský. Pak však záznamy o faře mizí – pravděpodobně v pobělohorské době zanikla. V Českém království bylo od Obnoveného zřízení zemského z roku 1627 povoleno jediné náboženství – katolické. Ještě v průběhu druhé poloviny 17. století se upevňovala farní organizace. Hostivařská osada byla jakožto purkrabský statek svěřena roku 1688 pod správu Jana Václava Olomouckého, faráře od staroměstského chrámu Matky Boží před Týnem. Roku 1695 předal Adolf Vratislav hrabě Šternberk duchovní správu františkánům. Z kláštera u chrámu Panny Marie Sněžné docházel řeholník Maria Sichare. 23. 5. 1698 nastoupil jako duchovní správce hostivařský kněz Jan Václav Vorel. V době jeho působení byla v Hostivaři roku 1702 obnovena farnost. Fara byla zřízena v č.p.36. Po Vorlovi následovali Jindřich František Kohout a Václav Vojtěch Spálenský. Jako další přišel do Hostivaře Jan Sauersig z Prahy a působil zde do roku 1744. Byl to velice vzdělaný muž a neobyčejně statečný, jelikož se říká, že zachránil samotnou Marii Terezii před porážkou ze strany francouzů. Uměl dobře hovořit francouzsky a Čechy byly tehdy francouzy ohrožovány. Zmínění Francouzi si udělali z Jana Sauersiga překladatele a tudíž mu byly vyzrazeny veškeré jejich plány. Bláhoví Francouzi si mysleli, že tajemství zůstane pod pokličkou, navíc byl Jan Sauersig bedlivě střežen. Ale Jan Sauersig byl vlastenec a navíc loajální k panovníci. Jedné noci se spustil záchodem do kanálu, prolezl do potoka a brodil se jím až do Petrovic, ač po něm bylo několikrát vystřeleno. Potom se dostal přes Čestlice až k nejvyššímu purkrabí Janu Arnoštu ze Šaffgoče, kterému vše vypověděl. A informace panovníci s úspěchem prospěly. Kněz hrdina se stal roku 1744 farářem u Panny Marie na Louži v Praze a později farářem Týnským. Po něm v Hostivaři následovali: Jan Frisch, Václav Leopold Sitter, Josef Antonín Janisch, který byl jmenován osobním děkanem. Jan Stoček, František Horáček, František Lanza, František Kautský, který se předtím dokonce vyučil tesařem, několik souborů českých kázání vydal tiskem a složil několik náboženských písní. Dále Ludvík Sedický, Jan Norbert Holovský, Antonín Hora – za jeho působení došlo ke stavebním úpravám hostivařského farního chrámu. Jan Černoouz byl děkanem a náboženským spisovatelem, který se zasloužil o výzdobu farního kostela. Josef Cháb se věnoval duchovní péči o zdejší obyvatele více než půl století a zanechal po sobě nesmazatelnou stopu. V současné době zde působí jako farář P. Krzysztof Lach.

Hostivařský chrám prošel v roce 1864 zásadní přestavbou, kterou zřejmě vyžadoval stavební stav objektu. Při té příležitosti se prosadily dobové názory o potřebě „očistit“

historické stavby od předpokládané původní podoby. Většinou se tím mínilo odstranění barokních či rokokových prvků. Střecha hostivařského kostela byla goticky strmá, autor projektu přestavby se však rozhodl zdůraznit domnělý románský původ chrámu. Vysoké štíty proto zmizely a kostel získal svou dnešní siluetu. Při opravách obvodových zdí byl na vnější straně severní zdi odkryt gotický portál, avšak znalec dějin umění A. Baum později napsal: „Ale škoda, že roku 1864 odklízejíce zazdítku, portál více porouchali, nežli předkové, když jej zazdívali.“ Na pozdější střechu byla postavena věž pro dva malé zvony. Nyní zde visí dva zvony z roku 1926 – větší sv. Antonína a menší Marie a sv. Josefa od firmy Winter.

Svěcení opraveného objektu se konalo 4. 12. 1864. V témže roce byla zahájena oprava fary včetně hospodářského zázemí. Současně s ní pokračovala oprava varhan, dokončená v červnu 1867. Od roku 1893 pokračoval v úpravách chrámu farář J. Černohouz. V celém pojetí je patrný vliv tehdejší Akademie křesťanské, instituce, která se zabývala stylovou úpravou sakrálních objektů podle dobových estetických představ. Do výklenku na průčelí předsíně byl umístěn odlitek sochy sv. Jana Křtitele z chrámu sv. Víta, jejímž autorem byl V. Levý. V kněžišti byla zazděna dvě barokní boční okna, naopak došlo k odkrytí zazděného průčelního okénka. Nad střechou lodi vyrostla drobná vížka, do které byly přemístěny zvony ze stávající zvonice. Došlo také k úpravě gotického portálu do podoby, kterou známe dnes. Zrušen byl barokní hlavní oltář, protože v duchu doby „by se hodil do copového kostela, někde hluboko v horách, asi sto mil od hlavního města.“ Místo něho byl – podle oltáře v nedávno vystavěné karlínské bazilice – pořízen nízký novorománský oltář. Autorem mensy s tabernakulem, křížem i sochami P. Marie a apoštola Jana byl J. Krejčík. Jeho řezbářská firma zhotovila také kazatelnu. V chrámovém prostoru provedl M. Paleček dekorativní malby. Další sochy v lodi jsou dílem sychrovské řezbářské firmy Petra Buška a synové.

Roku 1923 byl kostel elektrifikován. Ve 20. a 30. letech byly do sedmi polokruhovitě zaklenutých oken v lodi vsazeny barevné vitráže. Důkladnou rekonstrukcí pak celá stavba prošla v letech 1978 – 1985. Kostel obklopuje malý sad vzniklý úpravou bývalého hřbitůvku. V rohu tohoto bývalého hřbitova stojí dřevěná zvonice se šindelovou střechou a bedněným patrem, v níž visely dva zvony s nápisy:

- „*Tento zvon přelítý jest v roce 1853 nákladem vysoce slavného patrona českých pánů stavů ke cti a chvále Boží stětí sv. Jana. Lítý v Praze od Karla Bellmanna, c. k., dvorního zvonáře*“ - S latinským nápisem, v překladu : „*Přelit v Menším městě Pražském od Františka Josefa Kuhnera roku 1823.*“

-Nyní zde visí dva zvony z roku 1957 – první s nápisem:

„*Svatý Václave, nedej zahynouti nám*“ - je zasvěcen českému patronovi sv. Václavu

-Druhý je zasvěcený Panně Marii a nese nápis : „*Mír lidem,Bohu sláva.*“

Pod kostelem stojí patrová, původně barokní budova fary (poprvé je zde ovšem fara zmiňována již roku 1352). Od třicetileté války byla opuštěná.Roku 1702 byla knězem Janem Václavem Vorlem obnovena farnost působící do současnosti.V prvním patře jsou tři místnosti s malovanými stropy barokního původu.Roku 1864 zde proběhly stavební úpravy.

Historické stavby Hostivaře

(Visnerová Barbora, Pecková Adéla, Akramiová Kristina)

Dolejší mlýn (čp.16)

První zmínka o Dolejším mlýnu pochází již z roku 1434 ze zápisu o mlynáři Jírovi z Hostivaře. Z této doby se také dochovala tabulka s nápisem o onom mlynáři. Roku 1541 se stal pánem hostivařské tvrzi i vsi Jan Koutský z Kostelce, který byl v roce 1567 uveden v pozemkové knize. Mlýn tedy vznikl přibližně v této době, jeho jádro se datuje do 16.století. V pozemkové knize je dále uveden mlynář Martin, kterému patřila chalupa nad mlýnem, která od něj byla v roce 1589 oddělena. V 17. století mlýn vystřídal množství majitelů. Roku 1713 se píše o mlynáři Matěji Szovském jako o prvním majiteli s dědičným právem. Mlýn měl na severní straně náhon, vedoucí přes ulici od Hořejšího mlýna, což bylo unikátní, jelikož většinou měl každý mlýn náhon vlastní. Roku 1829 mlýn prošel klasicistními úpravami a rozšířením. Roku 1883 byla východní část mlýnského stavení přestavěna a přistavěno další patro. Roku 1904 došlo k požáru. Do tohoto roku je dle štitu v areálu datována zde dochovaná sýpka s cihelnými větracími průduchy. Po jistý čas zde sídlil státní statek. Roku 2002 mělo dojít k přestavbě na obytný komplex, která se nakonec neuskutečnila. Areál byl nákladně rekonstruován na současné sídlo vedení hotelové firmy EuroAgentur. Při této rekonstrukci došlo k obnově studny kryté kovanou mříží, která se nachází uprostřed dvora.

Hořejší mlýn (čp.44)

Hořejší mlýn byl v letech 1623-38 vystavěn Annou Salomenou z Bubna. Roku 1678 mlýn vyhořel, aťak roku 1679 došlo k výstavbě nové nástavby s mlýnem. Roku 1770 byl mlýn oddělen od dvora. Roku 1880 zakoupil mlýn s dvorem, ke kterému patří i čp.43 a 45, Antonín Švehla, otec Antonína Švehly - ministerského předsedy. Současná stavba pochází z 18.století, kdy došlo k podstatné přestavbě. Klasicistní brána pochází z 19.století. Východní křídlo tvořilo mlýnici, západní křídlo bylo obytnou částí. V přízemní mlýnici se dochovalo ocelové soukolí. Dnešní patrové stavení je vestavěné do ohybu náhonu, odpovídá tak původnímu půdorysu mlýna ve tvaru L. V současnosti zde sídlí soukromé firmy.

Lustigův statek (čp.2)

Prvním uvedeným statkářem byl Matěj Berka, jehož rod je na tomto statku doložen po celé 17.století. Prvním Švehlou na tomto statku byl Josef, který se sem přiženil roku 1812 ze Záběhlic, když si vzal dceru Václava Berky. Prvním Švehlou - statkářem v Hostivaři byl Václav Švehla, syn Josefa, který se roku 1849 na statek přiženil, když si vzal svou vlastní sestřenicí. Václav ovdověl, a tak se statku ujal Václavův nevlastní bratr Antonín (zde se narodil jeho syn Antonín Švehla). Roku 1880, jak již bylo zmíněno, přikoupil čp.43, 44, 45 – tedy statek, mlýn a pekárnu. Po smrti Antonína se statku ujal Václav Černý, manžel dcery Heleny a společně zde hospodařili až do 30.let 20.století, doby nástupu posledního nájemce Huga Lustiga. Statek musel ustoupit výstavbě panelových domů v 70.letech 20.století.

Švehlův statek (čp.43):

Po návratu Antonína Švehly ze studií se měl ujmout čp.44 a 45 – mlýna a pekárny, ale po náhlé smrti svého bratra se musel ujmout i čp.43 – statku. Švehlův statek po Švehlově jmenování často navštěvoval i prezident Masaryk, který obzvláště rád sedával ve Švehlově altánu (jež se v současnosti nachází v dezolátním stavu) a procházel se Švehlovou rozlehlou zahradou (jež byla rozdělena výstavbou ulice K Horkám). Švehlův statek byl původně barokním, z této doby se dochovaly chlévy. Silné zdivo hospodářské budovy pochází ze 17. století. Později byl klasicistně přestavěn a znovu přestavěn ve 30. letech 20.století, čímž byl smazán vnější historický charakter statku.

Rodáci Hostivaře

(Miroslav Pergl)

V Praze 15 Hostivaři se narodilo vskutku mnoho lidí! Ale jen někteří v dějinách českých vynikali, například Antonín Švehla, František Xavera Šalda, Václav Beneš Třebízský a jiní.

Antonín Švehla

Domnívám se, že je to asi největší Čech, narozený v Praze 15. Švehlu asi všichni známe jako jednoho z mužů, který stál u zrodu 1. Československé republiky, ale málo kdo ví, co ho k tomu vedlo.

K politice ho vlastně přivedl jeho otec, který byl starostou Hostivaře a zároveň statkářem. Také byl první místopředsedou Sdružení českých zemědělců v království Českém. Tato strana postupem času ztrácela na síle a spousta členů přecházela do Agrární strany, kde od počátku hrál velkou roli Švehla. Od roku 1909 byl jejím předsedou. Politice zasvětil celý život, i přes to, že se musel starat o rodinné hospodářství, nezapomněl a byl činný i ve společenském životě. V roce 1893 založil v Hostivaři Sokol a na 25 let se stal jeho starostou. Oženil se a měl dvě děti dcerku a syn. V době 1. světové války se stal předním členem odbojové organizace Maffie a po převratu roku 1918 převzal křeslo ministra vnitra a podílel se na vypracování československé ústavy. Švehlu si velmi oblíbil náš první prezident pan T. M. Masaryk, dlouhé hodiny se bavili o politice, filosofii a víře, ať u Švehly na statku, anebo jako prezident s ministerským předsedou v kanceláři. Antonín Švehla zemřel roku 1933 a roku 1936 mu byla postavena bronzová socha na památku, která též měla zajímavý příběh jako Antonín, ale to už je o něčem jiném. Každopádně se Švehlou odešel z politiky selský rozum, praktičnost, pevná vůle a spravedlnost. (S menšími výjimkami Československá, potažmo Česká politická scéna, těchto předností postrádá do dnešního dne!) A na závěr jeden jeho výrok o politice: „ *Politika je krásná, ale ze všech nejkrásnější je politika československá. Protože je tak těžká.* “

Eduard Bass

Nebyl pravým rodákem Hostivaře, ovšem za zmínku stojí. Už jen proto, že byl dlouholetým kolegou Karla Čapka v Lidových novinách, kde působil dvacet let nejdříve jako vedoucí pražské redakce a poté jako šéfredaktor.

Jeho pravé jméno bylo Eduard Schmidt. Narodil se do rodiny kartáčníka na Malé Straně. Poté se rodina přestěhovala na Staré Město a poté do Hostivaře, do vily Královka. U vily byla továrna, která patřila jeho otci. Otec po Eduardovi chtěl, aby zachoval rodinné řemeslo a tak se po maturitě Eduard vyučil u otce v továrně, ale dlouho nevydržel. Lákaly ho kabarety, šantány a tingltangle. Netrvalo dlouho a začal po pražských kabaretech vyhrávat. Pod pseudonymem Bass. Nejvíce ho proslavil soubor Červená sedma, kde působil jako recitátor, konferenciér a autor různých scének a písní. Roku 1916, po smrti otce, jenž mimo jiné jeho kabaretní vystupování odsuzoval a nepodporoval, prodal továrnu a naplno se věnoval umělecké dráze. V ústraní se věnoval literární tvorbě a měl v plánu sepsat kroniku,

kteřou měl rozvrženou do tří částí. Žel, naspal jen jednu a v roce 1946 zemřel na srdeční mrtvici!

F. X. Šalda

František se v Hostivaři také nenarodil. Narodil se v Liberci, za studiemi se přestěhoval do Prahy Hostivař, kde je i pohřben. V Praze pracoval jako profesor románské literatury na Filosofické fakultě Karlovy univerzity. Byl to český literární kritik, novinář a spisovatel, psal do redakce Ottova naučného slovníku. Mimo to psal i do novin, například: Česká kultura, Novina a Literární rozhled. Psal o problémech a otázkách výtvarného umění, literatury, kultury a politiky. V jeho rodišti, tedy v Liberci, je po něm pojmenované divadlo. Bývá považován za zakladatele moderní české kritiky a kritiku vsutku ovládal a nebál se kritizovat ani například některá díla básníků, i když jiná díla se mu líbila. Chtěl, aby umění vycházelo z umělce, z jeho nitra a nebylo ovlivňováno ideologicky.

František Xaver Dvořák (1858 - 1939)

F.X. Dvořák je známý především jako představitel katolické moderny. Krom toho byl profesorem a katechetou při Novoměstské dívčí škole v Praze a vedle příspěvků do různých časopisů, jako např. Čech, Zora, Vesna aj, vydal sbírky básní, přeložil epigramy B. Verghetioho, mezi jinými i báseň Kníže a poustevník.

Josef Koukal

Josef se narodil v Hostivaři roku 1895 7.8. ve statku č. 47. Byl to politik a zakladatel parku v Hostivaři.

Josef po obecné škole absolvoval obchodní školu a stal se úředníkem. Po roce 1918 začíná v osvobozeném státě nejdříve jako obchodník, poté spolumajitel cihlářny a poté spolu zakládá Československou stranu lidovou. Po roce 1927 se stává náčelníkem Národního tábora čsl. a vydává radikální časopis Národní republika. Na svoje náklady a pod záštitou tohoto hnutí organizuje akce Pamětního listu proti bolševismu, podepisuje ho předních 36 mužů naší republiky. Spolu zakládá Národní stranu lidovou a 1. Června 1936 je zvolen jejím předsedou. V roce 1931 odkoupil plochu dnes zvanou Na homolí, nebo také na Koukaláku a na svoje náklady vysázel 160 kusů jehličnatých stromů, které zakoupil od Knížecí lichtensteinské lesní správy. Chtěl vytvořit park uprostřed s vilkou, nakonec se mu to i po všech peripetiích podařilo. Vše stavěl sám! Povolení k stavbě, o které žádal v roce 1945, nedostal, a tak začal stavět na černo. Po příchodu gestapa a pokutě 5000 korun (hrozil trest zastřelení) vystavěl nad nedostavěnou budovou dřevěnou kolnu s maskovanou střecha a bez povolení pokračoval ve

stavbě! Vytrvale tento objekt bránil v 50. letech, kdy úřady chtěly, aby vzrostlé stromy byly odvezeny na Letenskou pláň k Stalinovu pomníku. V 60. letech se rozhodl darovat celý objekt Národnímu muzeu za podmínky, že tam dožije. A Skutečně se tak stalo. 21.9. 1981 zde zemřel. Do dnes je zde Kroužkovací stanice a Česká společnost ornitologická.

Arnošt Staněk

Arnošt je takzvaný neznámý hrdina. Jako jeden z mnoha Čechů odešel po obsazení nacistickými vojsky do Polska, aby bránil svou vlast. A jako o mnoha těchto hrdinech se neví.

Arnošt se narodil v Hostivaři a už od mala byl nadšený modelář letadel. Po dokončení obecné školy vystudoval Státní grafickou školu v Praze a Školu uměleckých řemesel v Bratislavě. Byl člen Letecké ligy T. G. Masaryka a na studiích v Bratislavě člen Štefánikovy letecké společnosti. 5. května 1939 odešel do Polska a po 21 dnech do Francie, kde byl poslán do Marrákeše, kde prodělal výcvik cizinecké legie. Po kapitulaci Francie odjel do Anglie, kde byl přidělen k 310. Peruti. Nalétal 115 operačních hodin. Datum 22. září 1942 bylo osudové. Dobrovolně se přihlásil na speciální úkol nad Francií, úkol splnil a po návratu byl jeho letoun sestřelen a po přistání na vodu se letoun zlomil v půli a Arnošt zahynul. Jeho hrobem je jen jméno na památníku Runnymede spolu se dalšími 151 Čechoslováky a dno moře se zbytky jeho stroje!

Dějiny hostivařské školy

(Ivana Jiráčková, Nicol Jašková)

První ročenka pokusní reformní školy obecné

v Praze XIII. - Hostivaři

Školní rok 1930-31

(zpracovala: Ivana Jiráčková)

První kapitola zachycuje vývoj Hostivaře, jakožto historicky zajímavého místa. Následuje část o vzniku hostivařské školy. V této kapitole je popsáno, jak škola za nepříliš příznivých podmínek vznikla na faře s jednou třídou a dvěma místnostmi pro učitele. Podle záznamů zde učil Jan Hladík a jeho pomocník Jan Huttel, který po smrti Hladíka převzal místo kantora.

Docházelo sem 245 žáků. Avšak tato škola zchátrala a až o století později, v roce 1840, byla 5. dubna vysvěcena nová budova, která stojí dodnes pod názvem Stará škola. Ta již měla dvě třídy, k Huttlemovi se tedy přidali další dva podučitelé. Počet žactva rostl a v roce 1861 škola čítala 368 studentů. Roku 1896 byla zřízena třetí třída a o jedenáct let později čtvrtá, prostory budovy byly však omezené, nebylo tedy možné poskytnout vzdělání všem zájemcům. A proto v roce 1895 byla vystavěna nová budova na Plískavě, jež nesla číslo 129. Byly v ní umístěny čtyři třídy, které se v roce 1901 rozšířily ještě o jednu. Zde probíhaly třídní schůzky, vedené učitelem Šormem, které si rodiče velice oblíbili.

Na počátku dvacátého století docházelo ke značným změnám. Například v letech 1902-03 se k polednímu posilnění domácího i přespolního žactva vařily polévky. V roce 1905 byla zřízena pobočka, která poskytovala prostor pro více než sto žáků. Měnil se i půdorys školy, byla přistavěna tělocvična a mezi lety 1911-12 další učebny. I přes to že docházelo k rozšiřování budovy, problémy s umístěním stále vyššího počtu žáků se 1. zaří 1920 stejně objevily, a tak na rok 1922 byla naplánovaná další přestavba. Vše se de facto v roce 1924 uklidnilo. V poválečné době se ve školství objevovala touha po reformách. V roce 1929 se začaly zřizovat pokusné reformní školy prvního stupně a 1. zaří 1930 přibýly i obecné reformní školy.

Dále následuje kapitola s názvem Reformní škola obecná.

V roce 1929 byly v Praze tři školy tohoto charakteru. Jejich poměry byly však odlišné. Nuselskou školu zbudovali v nové, krásné budově s celkovým počtem sedmnácti tříd, které nebyvaly přeplněny. Ve škole Michelské bylo čtrnáct tříd, budova byla stará, alespoň však měly všechny třídy svou učebnu. Hostivař disponovala deseti třídami, což ale nedostačovalo počtu dětí. Nedostatek volných míst zavinilo střídavé vyučování v prvních a druhých třídách. I když se v tomto případě několik let jednalo o přestavbě, dlouho se nic neměnilo. Problémy byly i v hygieně. Došlo dokonce i k uzavření třídy z důvodu propuknutí nemoci. Rozdíly mezi normální a reformní školou byly tedy minimální a nepatrné. Všechny reformy se uskutečňovaly pomalu. Poupravovaly se metody výuky v psaní, čtení aj. Pro žáky se stalo studium zajímavější, avšak učitelé se museli více připravovat.

Nyní se dočteme, jak pracovaly školy reformní a jak dřívější.

Jediným a nejzajímavějším rozdílem je, že je kladen větší důraz na samostatnost a na myšlení jednotlivce. Studenti byli tříděni dle nadání. Reformní školy tedy měly významné plus a to, že pomáhaly žáky velmi dobře připravit na život a roztrždit je dle jejich schopností.

Jsou známy tři typy dělení:

1. Typ venkovský- pomalu, ale intenzivně chápající, dlouho udržující představy, výsledků na množství, ale zato jsou kvalitativně dobré a trvalé

2. Typ městský- rychle chápající, rychle zapomínající, málo intenzivní typ mnohostní na úkor jakosti.

3. Typ volní- mravní, pomalá chápavost, malé výsledky, ale velká houževnatost v získávání a udržování představ.

V životě vyhrává typ č.1 více než typ č.2 a rovněž typ č.3 je velice hodnotný. Ale tyto tři skupiny se často mění z důvodu působení mnoha faktorů:

1. Nezaměstnanost- (25 žáků z důvodu podvýživy kleslo do druhé skupiny)
2. Špatná životospráva
3. Vliv počasí (u dětí s tuberkulózou)
4. Bytové poměry
5. Sociální poměry

Kvůli těmto vlivům nelze na naše děti nahlížet z hlediska kvantity a tempa, jako spíše ke kvalitě výsledků.

Další pomoc dětem průměrným a podprůměrným:

1. Očkování proti spále a záškrtu
2. Hygienický princip školní
3. Hygienická výchova rodičů
4. Útulková péče

Tzv. Reformní útulek znamenalo, že škola poskytovala dětem již od půl sedmé místnost, kde se mohly umýt, učesat a vyspravit oděv. Byl to spolek pro sociálně slabé či rodiny, kde matka

brzy ráno odcházela a vracela se až pozdě večer. Tento spolek měl za úkol vymítit toulavost a nahradit dětem domov alespoň přes den.

Následuje povídání o metodách učení.

Vyučovací lekce trvala 45 minut. Dětem bylo umožněno vzdělávat se v oblasti psaní, čtení, počtů a měřictví, kreslení, hudební výchovy, vlastivědy aj. Zavádělo se používání grafů, jakožto pomůcka k znázornění prospěchu žáka. Studenti směli navštěvovat různé kroužky. A nejdůležitější Žákovská shromáždění, jako nejdemokratičtější předmět vycházel z pospolitosti. Zde mohl jednotlivec ukázat, co dokáže, ale bez podpory většiny nebylo možné uspět, díky tomu se tento předmět stal jedním z nejoblíbenějších.

Dále je psáno o rodičovském sdružení a o práci dětí studujících na typu této školy. Též je vyobrazen soupis besídek žáků a učitelského sboru. Kroniku uzavírají názory rodičů a kritika novin.

Dějiny hostivařské školy

(Nicol Jašková)

Hostivařská škola byla založena roku 1700. Budova se nacházela v současné ulici Selská. Škola začala chátrat a podmínky pro výuku přestaly vyhovovat. Dlouhá léta se nic nedělo, až do roku 1839 kdy dostali svolení od patronů zdejší školy a nová výstavba začala 21. května 1839. O necelý rok později byla škola hotova a vysvěcena farářem Janem Holovským. V prostorách budovy byly dvě světnice, později přibyla třetí a čtvrtá, které ale stále nedostačovaly. Proto roku 1895 začala další výstavba. Za sedm byla slavnostně vysvěcena. V dalších letech byla škola rozšířena o pětitřídku, tělocvičnu a postupně i o další učebny. V září 1920 byla oficiálně zařazena mezi pražské školy a také byla otevřena první třída městské školy. Škola se i nadále více rozšiřovala, přibyl i dům pro učitele. V letech 1926-29 byla postavena. Dětská zahrádka- mateřská škola a zde byl taktéž zřízen první útulek pro děti zaměstnaných rodičů jako jediný v Praze. Počátkem roku 1930 ministerstvo školství tuto obecní školu převedlo na školu reformní. Stala se tedy jedním z míst, kde se experimentálně praktikovala reformní práce obecné školy. Škola tak dostala určitý řád, užívaly se nové metody, zavedl se rozvrh hodin a další inovace.

Škola zůstala experimentální až do zániku Republiky. Dnes se v budově nachází ZUŠ, Gymnázium bratří Čapků a První české soukromé střední odborné učiliště. Původní škola byla přestěhována do nové stavby v Kozinově ulici, kde se nachází dodnes.

Krátký exkurz – srovnání způsobů školního života dnes a dříve

(Nicol Jašková)

Když porovnáme „způsob školního života“ 19. století a dnešního vyspělého 21. století, zpozorujeme opravdu velký vývin nejen ve vybavení školních institutů, ale zvedla se také úroveň kvalifikace kantorů i povinné znalosti studentů ve školách. V minulosti byl „luxus“, když měla škola více tříd. Většinou bývala pouze jedna. A tak byl kantor povinen vyučovat několik ročníků najednou. V dnešní době si již takový způsob výuky asi ani nedokážeme představit. Naše školy jsou většinou vybaveny tou nejmodernější technikou, prostornými třídami, jídelnou a dalšími vymoženostmi. Studenti v 19. století měli možnost pracovat opravdu jen se základním vybavením, minimálním počtem knih a oproti nám v dosti „nepohodlných“ podmínkách. Dále ve školách nebyl zaveden žádný rozvrh hodin. Byla pouze stanovena doba vyučování, takže sám vyučující si rozhodl, co právě bude učit. Škola zabírala žákům skoro celý den. Učilo se jen dvě až tři hodiny denně, ale do školy se muselo chodit dost často daleko pěšky. Běžnou vzdělávací zásadou bylo, že „metla vyhání děti z pekla“, a tak mezi učební pomůcky patřila i rákoska. A tak když se student něčím provinil, automaticky na něj byla použita. Děti neměly mnoho práv a škola byla plná zákazů i příkazů. Ačkoliv byl školní řád již zaveden v některých školách ho nepoužívali a zaváděli si svá vlastní pravidla. V porovnání s dnešní dobou, pro žáky byl tehdy učitel skutečnou autoritou, kterou museli respektovat. Žádné dítě si k učiteli nic nedovolilo, a pokud ano, tak ho čekaly opravdu drsné tresty. Další zvláštností té doby je, že sport byl považován za škodolibou činnost. Některé sporty byly dokonce zakázány. A ten kdo hrál fotbal, riskoval až vyloučení ze studia. Když tedy porovnáme tyto dva školské systémy, zjišťujeme, že každý má své pro a proti. Samozřejmě, že s tím dnešním se to nedá srovnat, ale morálka a taková úcta ke kantorům se v dnešní době již vytratila.